

KÁLVINISTA VILÁG

TARTALOM:

Dr. Tavasz S.: Zwingli. —
Varró Dezső: Zwingli emlé-
kének (vers). — *Biró S.:* A
kappeli csata. — *Borbáth D.:*
Látogatás Ragaznál... *Dr. Nagy*
Sándor: Szempontok az egyház
mai hivatásának megítéléséhez.
— Iskolai kirándulások. — *Igy*
szól az Úr. — *Keresztyén*
kritika. — *Irodalom művészet.*
— *Krónika.* —

V. ÉVF.

1931.

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

21.—22.
S Z Á M

LEHETSÉGES,
hogy 1,000.000 (egy millió) leit kap,
BIZONYOS,
hogy minden pénznél többet érő
szeretetet ad az, aki száz leiért
református kórház-sorsjegyet

vesz.

A könyörülő samaritánus idejét, pénzét, szeretetét áldozta jó szívvél és örömmel arra a célra, hogy egy szegény sebesült idegen felgyógyulását elősegítse, — pedig az a beteg nem is az ő fajából való volt. A református kórházakció a magyar református hívek áldozatkészségét kéri egy magyar református gyógyintézet céljára. A mi magyar református testvéri közösségünk filléreiből kell felépülnie a magyar orvostudomány, a református diakonisszaszolgálat magyar és református kórházának! Nem szabad késlekedni! Nem szabad vonakodni! — Minden lelkészi hivatalnál, minden nőszövetségnél kaphatók a református kórház sorsjegyei!

Faja és hite ellen vét, aki nem vásárol belőlük!

Első huzás november hó 30-án.

KOLOZSVÁRI TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS HITELBANK R.-T. Cluj (Kolozsvár), Piața Unirii (volt Mátyás király-tér) 7. <i>Betéteket előnyös kamat mellett fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. - Olcsó kölcsönö- ket nyújt.</i> Fiókjai: Dej, Dicsőánmúrtin, Alba-Iulia, Târgu-Mures, Oradea és Timișoara. (Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Nagyvárád és Temesvár.) Saját tőkék: 145 millió Lei. Affiliált intézetei: Torda-aranyosvármegyei Takarékpénztár Rt. Turda (Torda), Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. Aiud (Nagyenyed), Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Odorheiu (Székelyudvarhely) és Cristur (Székelykeresztúr), Szászrégenvidéki Takarékpénztár Rt. Reghin (Szászrégen), Népbank Rt. Huedin (Bánffy-Hunyad), Szamosújvári Hitelbank Rt. Gherla (Sz.ujvár) Minden bankügyletet legelőnyösebben végez. Engedélyezett devizahely. Áruraktárai a vasút mellett.	GAZDÁK TAKARÉKPÉNZTÁRA KOLOZSVÁR, Calea Victoriei 38 Betéteket legelőnyösebben kamatoztat, váltókölcsönöket folyósít.

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik minden hónapban kétszer - Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

V. ÉVFOLYAM

1931. NOVEMBER 1.—15.

21.—22. SZÁM

Zwingli, a reformátor.

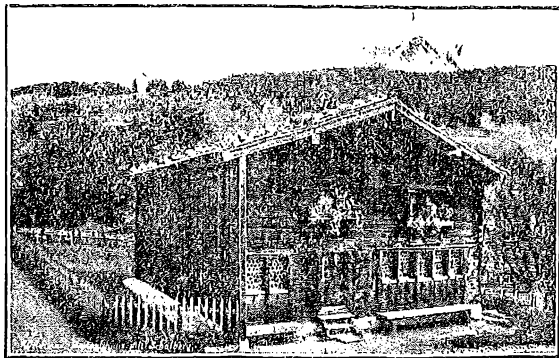
Ezelőtt négyszázestendővel, 1531. október 11.-én esett el a kappeli csatában.

Érdeklík-e még a mai embert a négyszázestendő reformátorok?... vethetjük fel a kérdést. És vajjon, van-e még jelentősége a mai világra és a mai emberre nézve az általuk véghezvitt reformációnak?... És szabad-e a létfenntartás által annyira lekötött mai ember figyelmét igénybevenni négyszázestendővel ezelőtt történt események számára?... Kérdések, amelyek nem egyszer még azoknak a soraiban is felmerülnek, akik pedig hitükhöz és egyházukhoz ragaszkodnak. És valljuk meg, hogy még ezek is igen sokszor, nemlegesen intézik el ezeket a kérdéseket. És mi mégis dacolunk és boldog és határozott igennel felelünk ezekre a kérdésekre. Dacolunk, mert *meg vagyunk győződve, hogy a reformáció ma is hatékony erőt jelent az ember és a világ számára. És meg vagyunk győződve, hogy a reformátorok, a sok lidércfényt gyűjtők*

felett a világosság és az igazság valódi hordozói. Igaz, hogy a protestántizmus ma nem hangoskodik annyira, mint sok más „szellemi mozgalom” és „irány”, de a jelentőségét nem is a hangzavarban való részvétele határozza meg. Ma ugyanis minden „mozgalom” és „irány” saxofon akar lenni abban a rettenetes jazz-band, amelyet a modern élet „felszínén” mozgó árnyszellemekek olyan fülsiketítő zsvajjal játszanak. Kétségtelen, hogy a mai protestántizmus is magában hordozza a kor minden betegségét, de még így, megbénítottan is csak a csöndes és komoly szolgálatnak a hive és még ma sem az a legfőbb törekvése, hogy saját magát érvényre juttassa, hanem ma is Isten „ügyére” néz és annak a szolgálatával akarja ezt a világot és az ember békességét szolgálni.

A mai embert *kell* érdekelnék a négyszázestendő reformátorok, mert *egész* emberek voltak. A reformátorok *egész-séges* mivoltuknál fogva tisztán ábrázolják azt a nagy különbséget, amely a mai hiányosságokkal teli félemler és az Isten kedve szerint való ember között fennáll. Gyarló és törékeny teremtményeknek érezték magukat, de minél mélyebbre vetették önmagukat, annál inkább kitűnt igazi emberi nagyságuk. Hol van az önimádat tüzeiben silányuló mai ember az alázatosságukban felmagasztalt reformátoroktól?... És *kell* jelentősége legyen a mai emberre nézve a reformációnak, mert a világmegújulás és világmegszentelődés igazi forrásait a reformáció nyitotta meg és ugyanazokra a forrásokra ma is szüksége van a világnak. És mi kell ennek a beteg világnak?... Egész emberek kellene, akik ismerik a világmegújulás és a világmegszentelődés forrásait!..

Ilyen *egész* ember volt Zwingli, a zürichi reformátor, aki páncélosan és felfegyverzetten esett el az 1531. október 11.-iki kappeli csatában. — Aki távolról és csak felekezeti szempontok alatt nézi ezt a csatát, egyszerűen felekezeti testvér-háborúnak fogja ítélni, pedig itt az evangéliumi és a római hit jelszava alatt két világ, két szellem, két életirány és két világnézet ütközött össze. Az egyik irány azt vallotta, hogy nincs szükség reformokra, mert nincs szükség megújulásra, sem az egyházi, sem a társadalmi, állami, sem a nemzeti, sem az erkölcsi élet terén. A másik irány, amelynek szellemi vezére Zwingli volt azt vallotta, hogy

Zwingli szülőháza Wildhausban.

az élet minden vonatkozásában meg kell újulnia az egész népéletnek. — Es ezt a megújulást annyira komolyan vette, hogy egészen a fegyveres harc határáig elment ennek érdekében. A Zwingli nagyszerű reformátori magatartásának szimbóluma az a tény, hogy fegyveresen sem fegyverrel harcolt, hanem a harcban is a megújulás egyellen útját: az Ige útját mutatta — A harci zaj közepette is páncélosan és felfegyverzetten, nem vértontó, de igehirdető és mint ilyen, Zwingli egyike a legmegragadóbb prófétai alakoknak.

A Zwingli alakját azonban nagyon megviselte az idő az emberiség emlékezetében. Mi közöttünk is úgy áll az alakja, mint az erőteljes és vízenyős humanizmusnak, a szintelen és lapos

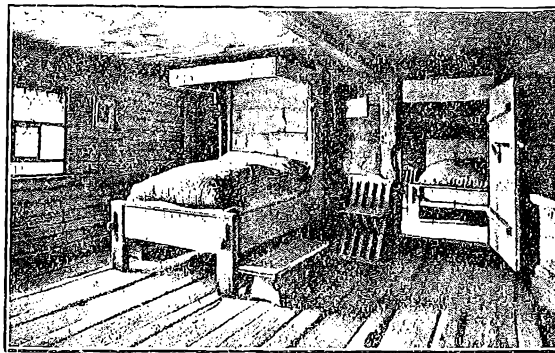
racionálizmusnak egyik reformációkorabeli megtestesítője. Egy páriota, aki a saját szűkebb hazája függetlenségéért, politikai élete megjobbításáért küzdött, — úgy áll előttünk, — mint egy társadalmi reformátor, aki a szociális és gazdasági függetlenség és jóllét eszményéért fegyvert fogott és elesett. Egyházi és theologiai vonatkozásban úgy van beállítva, mint aki a Sakramentumok kegyelemközvetítő lényegét megtagadta, mint aki a Kereszttségben egy puszta jelképes cselekvényt látott, amely által a gyermek az egyház tagjai sorába iktatódik be, és az Úrvacsorát pedig egy puszta emlékünneppé tette.

Kétségtelen, hogy Zwingli a humanizmusból nőtt ki. Egyik híve és tagja volt annak a reformkedvelő körnek, amely a nagy humanista tudós: Erasmus körül alakult ki, Baselben, 1521—1529. évek között. A humanizmus az a szellemi irányzat, amely a tiszta és elfogulatlan „emberi” eszmény kialakításáért küzdött és amely meg volt győződve, hogy ezt a nemes „emberi”-t az antik görög és latin írók műveiben lehet a legmegragadóbb formában megtalálni és megismerni. Ez a humanizmus Zwinglit nemcsak fejlődése kezdetén ragadta meg és befolyásolta, de kétségtelenül igaz, hogy evangéliumi reformátori gondolkozását is végéig színezte. Mig Kálvin János erőteljesen küzdött a humanizmus ellen, mert meg volt győződve, hogy az ember még a legragyogóbb érényeiben is az Istentől való elpártolás csiráit hordozza magában, és vallotta, hogy az emberi szellemnek szóló hódolatos tisztelet az Isten dicsőségét károsítja meg, addig Zwingli közdött azért a gondolatért, hogy az evangéliumi reformációt és a humanizmust kibékítse. Azonban kezdettől fogva távol állott tőle, hogy a reformációt állítsa a humanizmus szolgálatába, hanem mindvégig a humanizmust állította a reformáció szolgálatába. Az is kétségtelen, hogy Zwingli sohasem vette észre azt a minőségi különbséget, amely a reformáció és a humanizmus között fennáll, de viszont a tudományosan kiküzdött nemes emberi szellemet és eszményeit csak az Isten dicsőségének a szolgálatában tudta elképzelni. Zwingli bár tudatában volt annak, hogy az isteni Kijelentés idegen ebben a bűnös világban, de viszont mert aggódott ezért a bűnös világért és felelősséget hordozott a bűnös emberrel szemben, óhajtott, hogy a keresztyénység, amelyben visszhangzott az isteni Kijelentés, hatékony erkölcsi és politikai erővé váljék ennek a világnak a számára. A Zwingli lelkében élt valami nagyratörő világias vágy és koncepció, hogy az evangélium által „populus Dei”-vé tegye a maga népet. Az állami és a társadalmi életet Istentől adott formáknak nézte és szerette volna pogányságukból kiforgatni és az Isten dicsőségének és tisztességének edényeivé tenni. Talán tévedett ebben és nem tudta meglátni, hogy a pogány eredetű és pogány szerkezetű államot sohasem lehet végérvényesen Isten szolgálatába állítani, de mégis az ő theokráciája egy új kísérlet volt, amelyből népe és kora sok erőt nyert. Kétségtelen, hogy saját pátriájának helyi viszonyaitól jobban függött, mint a többi reformátorok, de éppen azért az ő reformációja sokkal inkább a nép életében gyökerezett, mint a Kálviné, vagy mint akár csak a Lutheré is. *Zwingli reformátori műve előtt, társadalmi és politikai vonatkozásban, tisztelettel kell megállanunk és el kell ismernünk, hogy a világ megszenteléséért olyan aktív harcot folytatott, amely őt Istenország szolgáinak a sorában első helyre állította.*

Zwingli humanista volt, de viszont nem szabad őt élete egyetlen periódusából ítélni meg. A Zwingli reformátori fejlődése hosszabbantartott, mint a Lutheré, vagy a Kálviné, sőt egész életét igénybe vette. Nem lehet őt élete főművének a „Commentarius”-ának,*

* Teljes címe *Commentarius, vagyis az igaz és a hamis vallás magyarázata*, Megjelent Zürichben, 1525. Magyar nyelvre fordították: Dr. Tüdős István és Dr. Pruzsinszky Pál. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadványa, Budapest, 1905.

vagy az 1529.-iki marburgi úrvacsorai vitának* a tükrében itélni meg. Az ő hitbeli fejlődése ezeket is túlhaladta. Kezdetlől fogva tiltakozott azellen, hogy a Sakramentom alatt valami olyan szent dolgot gondoljunk, amely mint külső cselekmény a saját önerejénél fogva szabadít meg a bűntől. Ebben tökéletes igaza volt Zwinglinek. A tévedés azonban ott kezdődött, amikor azt tanította, hogy a Sakramentomok csak szertartások, amelyek által az ember bizonyítja, hogy ő Krisztus jelöltje (a Kereszttségben) és katonája (az Úrvacsorában). A szent-ételek, ebben az értelemben, nem az Isten kitöltött kegyelmének bizonyítékai, hanem az ember bizonyítékai az egyház számára. Van ebben a tanításban bizonyos szektárius vonása, miután az anabaptisták és a többi szekták, nagy általánosságban, a Kereszttségben kezességnyújtást, az Úrvacsorában a testvériesülés ünnepét látták. Azonban éppen az ujrakeresztelőkkel (az anabaptistákkal) való harcban, — a marburgi úrvacsorai vita után — döbben rá először arra, hogy ha a Keresztséget az ő értelmezése szerint vallja valaki, úgy a gyermekkereszttségnek nincs értelme. Ugy hogy 1530. után kezdi tanítani a Keresztsegről, hogy az valóban *mysterium*, amely által a gyermek az egyház közösségében Krisztussal jut közösségre. Ugyanígy mélyül el, élete utolsó évében, az Úrvacsoráról való felfogásában, annyira, hogy már egészen közel áll a Kálvin úrvacsora-tanításához, amikor azt vallja, hogy az úrvacsorai jegyek a kegyelem zálogai. És bár a kenyeret kézzel tapintjuk, a kenyér azonban az Úrvacsorában már nem kenyér, hanem jelentése szerint maga a Krisztus, aki a szent jegyek által az örökrele táplál. Talán, ha... a kappeli csata nem következik be, Zwingli egészen a Kálvin oldalára állt volna! Bizonyosága ennek az ő elfogulatlan, nyílt szíve és jelleme, őszinte és komoly hite!***

A szoba, ahol Zwingli született.

Az ünnepi megemlékezés órájában álljon előttünk a Zwingli szép és komoly alakja, nyílt tekintete, tiszta értelme, világos gondolkozása és győzelmes hite, amellyel egyedül az Úristen engedelmes szolgálata felé fordult és egyedül ebbe a szolgálatba önlötte bele egész életét és ebben a szolgálatban daraboltatta fel testét, égettette meg csontjait, hogy hamvait a világ négy tája felé szórják, jelül annak, hogy a test és vér semmi, mert egyedül az Úr minden hatalom és dicsőség! Valóban ennél nagyobb tanítást ember nem adhatott volna nekünk!

T. S.

* Filep német tartományi gróf, hogy a német és schweizi reformációt egységes folyamba terelje, 1529. október 1.-re hívta össze marburgi kastélyába azt az értekezletet, (kollokviumot,) amelynek az lett volna a célja, hogy a legélesebb különbséget, amely az Úrvacsoráról valott tanítások tekintetében Luther és Zwingli között fennállott, a személyes megbeszélés és érintkezés kapcsán kiküszöbölje. A marburgi kollokvium azonban eredménytelenül végződött. Zwingli azonban itt is megmutatta nemes és elfogulatlan evangéliumi lelkületét, amikor készen nyilatkozott a testvéri béke ápolására.

** Zwingli úrvacsorai tanítását újabb megvilágításba helyezi Fritz Blanke, Zwinglis Sakramentensanschung c tanulmányában. (Megjelent: Theologische Blätter, 1931. Oktober, Nummer 10).

NÉGYSZÁZ ÉV MÖGÖTT ÁLLÓ ZWINGLI EMLÉKÉNEK.

— Hallhatalanok birája az idő
Csak akkor tudjátok meg, hogy mi Ő,
ha eltelték hosszú századok
s hozzá hasonlót még nem láttatok.

Wildhausban örökre fogantál meg,
Apád magva szent volt, mint Józsefé.
Ő áldott volt az a szerelem,
bölesöd felett átsuhant az Ige
és bölesöd lett a történelem.
Bécs, Bazel, Glarus ölen nőttél,
levegőd volt az Evangélium.
Einsiedeln karja, Zürich félve tart
S Kappelnél, a szörnyű ütközetben
Alélt szívedben elállt a kard.

De négybe szell tested felett a Krisztus
megállt, lehajolt s megfogta kezéd.
Szelíd, üres szemüregedben
életereden is áttekinthetett
s nem úgy áldott meg, mint más halottat,
jobban áldott meg, mert átfogott:

S te megálltál,
mint a reformátorok!

Varró Dezső.

A kappeli csata.

Október 11-én mult négyszáz esztendeje annak, hogy e név örökre emlékezetessé lett a svájci protestanizmusra nézve. Ezen a helyen, Zürichtől nem messze, egy kissé kiemelkedő fennsíkron történt 1531. október 11-én ama szomorú nevezetességű szerdai nap délutáni óráiban az az ütközet, mely a svájci reformátor, Zwingli Urlich életébe került.

Joggal kérdezhetjük: hogyan jutott oda a reformátor, a vallásos megújulás és lelki újjászületés eme vezéregyénisége, hogy ő, egy lelki mozgalom prófétája, karddal a kezében csatásokon fejezze be életét? Vajjon a katasztrófát előidéző külső körülmények ragadták magukkal feltartóztatathatatlannul — vagy pedig ő személyesen felelős azon erők felidézéséért, melyek végzetserűen össze kellett zúzzák azt, aki elég vakmerő és meggondolatlan volt játszanival velük?

A történelem azt feleli e kérdésekre, hogy a rendkívül kényes svájci helyzet egyrészt mintegy automatikusan eredményezte végzetes alakulását az eseményeknek. Viszont kétségtelen az is, hogy Zwingli a maga republikánus nevelésénél fogva, a politikába való beleavatkozása miatt, nagy mértékben előidézője a kappeli csatát eredményező feszültségnek.

„Mihelyt a politika belekeveredett a lelki ügyekbe — írja Merlé d'Aubigné, a kitünő francia egyháztörténész — azonnal túlsúlyba került. Zwingli nemsokára már meg volt győződve róla, hogy nemcsak a dogmatikai, hanem a szövetségi kérdéseket is meg kell vizsgálnia, s ez a kitünő reformátor nem látva a talaj bizonytalanságát, rohant tovább egy szirtekkel teleszórt úton, hol csak a kegyetlen halál várakozott rá.”

A dolgok magyarázatát az egykori Svájc politikai szervezete adja. Ez a kis állam, mely annyi hősiességgel tudta megvédeni függetlenségét a XV században, egy hatalmas, az öskantonok és a később nagyobb befolyásra jutott városok szövetségéből állott, (Confederatio Helvetica), mely szövetség a közös ügyeket bizonyos demokratikus parlamentárizmussal időnkint összehívott gyűléseken intézte kiküldöttek által. E gyűlések rendes hangulatát egy bizonyos feszültség jellemezte, mióta a nagybodó és mindinkább hatalommal bíró városi kantonok (Zürich, Bern, stb.) ellentétbe kerültek a ugynevezett öskantonokkal, melyeknek többnyire hegyi lakóssága Európa zsoldos rezervoárját szolgáltatva, egyes híresebb kapitányok, illetve ez utóbbiak összetartó oligarchikus természetű befolyása alatt állott. Emelvény miatt rendkívül nehéz dolog volt velük bánni, mert a közép- és újkor legkitünőbb zsoldoskatonái lévén, állandóan valamelyik idegen ország zsoldjából éltek, s így a többi inkább városi polgárokból álló kantonokkal napirenden voltak az apróbb összekoccanások.

A reformáció elterjedése még jobban kiélestitte ezt a már meglevő ellentétet a különböző összetételű kantonok között. Míg a városi kantonok, Zürich, Bern, Schaffhausen, stb. csakhamar csatlakoztak a Zwingli által prédikált reformációhoz, s ennek következtében lemondtak az idegen zsoldról, addig az öt hegyi kanton, Uri, Schwitz, Unterwalden, Luzern, Zug, megmaradt ktholikusnak, valamint az idegen zsoldokról sem volt hajlandó lemondani. Sőt ez utóbbi kantoncsoport többet is tett: a reformáció híveit saját területén nemcsak hogy nem tűrte meg, hanem üldözéssel és kínzásokkal igyekezett tanításaikat megakadályozni, s mikor ez ellen a református kantonok tiltakoztak, szövetségre lépett a katholicizmus védelmére Ausztriával. A szerződés feltételeiben azonkívül, hogy Ausztria 6000 főből álló sereget ígért a hitújítás megakadályozására, az is benne volt, hogy szükség esetén a ref. kantonokat gazdasági blocus alá vetik s elzárják az élelmiszerektől. Természetesen a többi kantonok tiltakoztak e szövetség ellen, s midőn a katholicusok időközben még egy pár „eretnek“ prédikátort is kivégeztek, Zürich főképpen a Zwingli befolyására elhatározta, hogy fegyverrel fogja megtorolni az Ige prédikálásának megakadályozását, s a reformátusok zaklatását.

A reformátor újra akarta szervezni az egész svájci szövetséget s gondolatában csak egy hitben egységes új confederatióval lehetett volna Svájc politikáját új alapokra fektetni. Ezért prédikálta a háborút, ezért akarta „levágni az oligarchia szárnyait“, hogy az újjáteremtett Svájcban az „Evangélium igazsága“ és a prédikátorok élete biztonságban legyen.

Ez alkalommal 1529-ben a vallásháború még sem történt meg, mert az öt katholicus kanton lemondott az Ausztriával való szövetségről. De már az események feltartóztatathatatlannul rohantak a tragikus kifejlés felé. Zwingli mind hevesebben fogott a hitújításhoz, több helyen a szövetségi jog ellenére vezette be a reformációt, mi a katholicus kantonokat nagyon felbőszítette. A külfölddel folytatott tárgyalásai még jobban felkeltette az iránta érzett ellenszenvet, úgy, hogy a híveit most már megtorlásképpen is üldözték az öt kantonban. A reformátor elégtételt követelve, a kantonok gyűlésén háborút akart, de Bern indítványára inkább gazdaságtól zárlat alá vették az ellenszenvűket. A határozat értelmében a központi fekvésű hegyi kantonok elől elzárták a kereskedelmi utakat, úgy, hogy buza, só, bor, nem jutott hozzájuk, minek következtében csakhamar éhínség fenyegette őket. Mintegy e helyzet által kényszerítve fogtak fegyvert, s a kappeli csatában legyőzték a zürichieket, kiknek halottai között ott volt maga a reformátor is.

Biró Sándor.

Látogatás Leonhard Ragaz professzornál, a svájci vallásos szociálisták vezérénel.

Hermann Kutter halála óta, az egész protestáns világra oly jelentős hatású svájci vallásos szociálista mozgalom élén egyedül áll *Leonhard Ragaz*. Egy évtizede annak, hogy lekipásztori és egyetemi tanári állásáról lemondva, visszavonult a zürichi proletárnegyedben levő lakásába s életét arra áldozza, hogy a munkásság közt Krisztusról bizonyosságot tegyen. Nemcsak a Zürichben tartott előadásai, kurzusai, hanem egész Svájcban és a külföldön is tartott előadásai és irodalmi munkássága által nagy hatású irányítója annak a mozgalomnak, mely a szocializmus és a keresztyénység erőinek egymásba ömlesztése által akarja a mai világ életét a legjobb életlehetőségbe terelni.

A kurzusát látogató holland, francia, cseh és magyar lelkészeknek megengedte, hogy egy-egy délutáni órán, külön-külön meglátogassák. Így volt nekem is alkalmam egy értékes beszélgetésre.

Az előszobában a felesége fogadott. Amíg férjéhez bebocsáthatott, saját munkájáról beszélt. A szoba egyik asztalán levő nagy rakás perselyre mutatott. A kis perselyeken ez a felírás állott: „A leszerelés céljaira“. Elmondta, hogy a női liga, melynek ő is egyik irányító tagja, s melynek egyik központja az ő házuk, hogyan dolgozik a világbéke érdekében. Hónapok óta gyűjtenek az 1932-ben Genfben tartandó leszerelési konferenciára aláírásokat, hogy e konferencián a nők nevében ez az internacionális liga követelhesse az általános leszerelést. Minden országban gyűjtik ezeket az aláírásokat s hetenként ezer meg ezer aláírás érkezik a központba. Hiszik, hogy a konferenciára pár millió aláírással tudják a nők e memorandumukat beküldeni. „Mi a békéért dolgozunk“ — mondotta. Valóban ez az egész család nemcsak imádkozik azért, de egész napi munkája a háború és a nyomor ellen való lázas tevékenység. A másik fontos dolguk a munkanélküliek támogatása. A női liga állandóan gyűjt a németországi munkanélküliek számára. Egy pár megrázó tartalmú köszönő levelet küldtek a munkanélküli anyák a küldött ruháért és csekély pénzadományért. Az egyik anya hálásan köszöni a pénzt, de sajnos nem tudta arra fordítani, hogy a gyermekeknek valami ünnepi ételt vegyen, mert az adóvégrehajtás elől kellett a szükséges bútordarabokat megmenteni. Egy másik édesanya a szükséges orvosságot tudta végre megvenni. A munkások e nyomora egyre jobban tüzesíti ezt az evangéliumi lelkű asszonyt s munkatársait munkájukra. Megemlítette, hogy június végén nagy konferencia keretében fogják a munkanélküliek kérdését megtárgyalni. Most e konferencia előkészítésén fáradoznak. Ezek után a férjéről beszélt. Most érkezett vissza Bécsből s ezért az utóbbi napokban megingt sok a dolga. Bécsbe a római katolikus

szociáldemokraták hívták bizalmas megbeszélésre. Ausztriában sok magasrangú róm. kath. lelkész is a szociáldemokrácia híve s most nagyon megzavarta őket a legújabb pápai enciklika. A férjét, akihez ezek az osztrák római katolikusok mindig nagy bizalommal voltak, most arra kérték, hogy vegyen részt a helyzetüket megbeszélő gyűlésükön. Így hirtelen kellett Bécsbe utaznia. Ezután arról beszélt, hogy a római katolikusok között hogyan ébred a férje által képviselt vallásos szocializmus iránt az érdeklődés. A férje legújabb könyvére „Krisztustól Marxig és Marxtól Krisztusig“ egy sereg levél érkezett, melyek közül épen a róm. katolikus lelkészek és szerzetesek levelei tettek férjére nagy hatást. A róm. kath. lelkészek — dacára az enciklikáknak — megértették az idők jeleit.

Ragaz professzorral először a *keleteurópai helyzetről* beszélgettünk. Nagyon feszült a helyzet Keleten — mondotta. Ott is csak az európai konföderáció segíthet, mely a mai politikai és gazdasági határok feszültségét szép csendesen elenyésztetné és békesség lépne oda, ahol ezek a határok nyugtalanságot és nyomorúságot okoznak. E konföderációban mindenki megtarthatja nemzeti sajátosságait és értékeit. Csak ez az egyetlen út arra, hogy a magyar, lengyel, bolgár, román, szerb kultúra és népelet virágozhasson. A kölcsönös megbecsülés és együttműködés útján biztosíthatják legjobban azt, amit ma erőszakkal és háborúval akarnak kivívni. Keleteurópa államai nem maguk intézik sorsukat. Teljesen a nyugati események befolyása alatt állanak. — A politikai és gazdasági határok okozta feszültség el fog tűnni — fejezte be e kérdést. Európa élete vagy újabb háborúhoz vezet — s ez végkatasztrófa lenne Európára, — vagy a konföderációhoz. Én hiszem — mondotta Ragaz, — hogy ez az európai konföderáció megvalósul. Évek kérdése, várni kell.

Ezután *Hermann Kutter*ről beszélgettünk. Harcos társam volt, a legnagyobb harcmezőn, — mondotta. Amint ismeretes, a közös ügyért való harcban ellentétek voltak közöttünk. Ez az ellentét nem a lényeg, csupán a taktika kérdéseinek az ellentéte volt. Egyesek azt állítják, hogy míg Kutter az egész harc folyamán, az egész mozgalomban, az Isten ügyére nézett, számára az Isten volt a fontos, addig én belevegyülve a politikába a jelen helyzet megváltoztatását tartottam szem előtt. A különbség nem ez. Mindnyájan az Isten ügyéért küzdöttünk. Én azért, hogy beléptem a szoc. demokrata pártba, sokkal *realisabb* voltam, mint ő. Ezért is nem írtam s nem beszéltem soha olyan kedvező színben a munkásságról, mint azt ő kezdetben tette. Ez a különbség. Tovább beszélve, reá mutatott arra, hogy erre a *realis* szerepre is szükség volt. Valakinek vállalnia kellett. Neki be kellett lel-

késztársaival lépnie a szociáldemokrata pártba s kellett a sok támadással teljes munkáját vívja. Kutter is sokkal többet tudott volna tenni, ha nemcsak a templomi szószéken s könyvein keresztül vívta volna a harcot, hanem elfogadta volna a soc. demokraták meghívásait s elment volna a gyűléseikre. Ott nagyon várták őt. Kutter próféta volt. Mint harci kürt, úgy hangzott a szava. Az isteni igazságért való harc riadója volt az, amivel közös mesterüinktől, Blumhardtól jöve felrázta hallgatóit, harcot hirdetve az elhyomott munkásságért. Senki sem gyakorolt szenvedélyesebb kritikát a mai egyházon és keresztyénségen, mint ő. Isten az ő munkáját a keresztyénség megtérésére és megújítására használta fel. — Kutternek a pártélet nem volt fontos — mondotta Ragaz — s nekem sem az. A tett a fontos. Lehet, hogy a magyaroknál egyáltalán nem lesz szükség arra, hogy a lelkészek az előttük álló munkáskérdés megoldásánál belépjenek a szoc. demokrata pártba. E lépés nélkül is eleget tehetnek a szociális-mus követelményének.

Ezután szó került a *szociáldemokrácia a vallással szembeni magatartásáról*. A szoc. demokrácia istentelen — mondotta — teoriája tényleg istentelen. De sokan elfelejtik, hogy istentelen theoriát ott születik, ahol az élet istentelen. Hogy a szociáldemokrácia íróinak idejében, olyan istentelen állapotok voltak, hogy azok alapján csakis istentelen teoriák születhettek, annak nem Marx és Engels, hanem a keresztyének az oka.

Beszélgetésünk folyamán Kálvinról is beszélgettünk s vele kapcsolatban a magyar kálvinizmusról. Ragaz megállapította, hogy Svájc nem kálvinista. Szerinte a magyarok inkább ragaszkodnak Kálvinhoz, mint a svájciak. Ami személyvét illeti, inkább Kálvinhoz vonzódik s nem Zwinglihez. Kálvinizmusa azonban nem abban áll, hogy történelmi dogmákhoz ragasz-

odik, hanem a Soli Deo Gloria megértésében. Ez a lényeg a Kálvin igazi tanítványainál.

A *dialektikai theologusokról* beszélgetve többek közt ezeket mondta; A dialektikai theologia vezérei részben tanítványaim voltak. Azal amit akarnak, én is egyet értek, csak egy ponton nem egyezem velük. Nem tudok a theologiai munkának oly jelentős helyet tulajdonítani, amint azt ők teszik. Szerintem a gyakorlati tett a fontos.

Végül *közös kötelességünkről* beszélt. Egyik fontos kötelességünk a háború elhárítása. Európában ma nagyon könnyen kitörhet egy-egy polgárháború, de ezek mellett a nemzetek háborúja is fenyeget. Ez döntő katasztrófa lenne. Lehet, hogy az eljövendő öt év olyan eseményeket hoz, mely Európát életét jelentősen megváltoztatja. Legfontosabb kötelességünk a bel- és külháborúk okait eltávolítani.

Bucsuzásunkkor megemlítette, hogy mint egyetemi tanár sok magyar theologiai hallgatót tanított. Mikor említettem, hogy a „Neue Wege“ c. folyóiratán s könyvein keresztül egy pár erdélyi magyar lelkész kapcsolatot tart fent vele, ő egy hatalmasabb eszközre utalt: az imádságra.

Mikor Ragaz professzor egyszerű lakását elhagytam, arra a sok programra gondoltam, melyeknek szolgálatában a mai emberiség áll. Ha van program, melynek megvalósítása a világ politikai és gazdasági feszültségét igazán békévé tudja változtatni, akkor az a „Neue Wege“ táborában élő lelkészek, tisztviselők, iparosok és munkások programja.

Ma nagyon sok könyvet nyomtatnak, mert sok az ideológia, sok a világ életét megváltoztatni akaró böles. Ezek között nehéz megtalálni az életbevágó könyveket. A Ragaz professzor folyóirata és könyvei ilyen olvasmányok.

(E látogatás 1931 júniusában történt.)

Borbáth Dániel.

A szeretet, mint bűn.

Luk. 14: 26

Annyiszor hallott már a mai ember arról, hogy Isten szeretet, hogy ezt a mindennél nagyobb és szebb, örök igazságot sokszor saját tévedéseinek elpalástolására használja. Az általános emberszeretet elve igen szép és megszívlelendő, amíg keresztyén (Krisztus-i) értelemben vesszük, — de humanista vagy szentimentális értelemben könnyen bűnné válhat.

De hát lehet a szeretet bűn? Igazi értelmében *nem*; csak az a baj, hogy a mai ember nem szereti az „igazi értelmet“ keresni az egyedüli lelőhelyen: Isten kijelentésében. Így lesz bűnné a szeretet. Nézzük ennek szembeötlőbb formáit.

Legélesebben mutatkozik e bűn a túlzott állatszeretetenél. Minden normálisan gondolkozó ember — tudtommal — utálja a vénasszonyok és kisasszonyok elkényeztetett, féltett kutyáit, macskáit stb. Nem azért, mert gyűlöli az állatokat, hanem mert valahol lelke mélyén látja azt a nyomorgó embertömeget, amelytől megvonták a szeretetet, hogy az ilyen méltatlan „drágaságokra“ pazarolják. Nemrég olvastam, hogy Franciaország „előkelő“ hölgyei jobban szeretik, többet csókolgatják kutyáikat, mint gyermekeiket. Jó volna megszülelniök Mécs László e versszakát:

Igaz,

én szeretem a galambokat, óráig elgyönyörködtetniek, de kitekerem a nyakukat, ha leves kell nekem

[vagy beteg néniknek,
mert a galamb játékszer s a játékszernél több az ember]

Ha az ember nem úr az állat felett (I. Móz. 1:28), bizony nem azokat emeli fel magához, hanem maga vesztí el emberségét.

— Mutatkozik azután a szeretet bűne az emberekkel szemben. Ki ne tudna egy-egy anya „majomszeretet”-éről, vagy szülők viselkedéséről egyetlen gyermekükkel szemben, mikor e bűnös szeretettel tönkreteszik annak egész jövőjét?! Hát a „mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani” elvét vallók hamissága nem nyilvánvaló-e? Hiszen azt tételezik fel ezek, hogy a bűn nem is ítélhető el s így magát Istent taszítják le bírói székből. Ez a fajta szeretetnek a rettenetes, Isten-ellenes bűn eltussolásával, elnézésével a Sátán legalattomosabb fegyvere lett. Nagyon szükséges ezért Isten igazságosságának kálvini hangsúlyozása.

Végül bűnös lehet a szeretet Istennel szemben. A ker. vallás legélesebb ellentéte pl. a hindu vallással szemben épen abban van, hogy a keresztyénség nem elégszik meg a szemlélődéssel, az istenség szeretetteljes imádatával, hanem Istentől, akit nem lát, odafordul embertársaihoz, akiket lát és azokban szereti azt, ami isteni, megkeresve az eltorzult vonásokban Isten gyermekét (I. Ján. 4:20). Minket nem fenyeget ez a veszély annyira, mint pl. róm. kath. testvéreinket, kiknek nehezebb meglátni, hogy Isten irgalmasságot akar és nem áldozatokat; szeretetet kíván, de igazi és nem bűnös szeretetet.

Nincs az az isteni igazság, amit az emberi egyoldalúság ki ne tudna forgatni igaz mivoltából. Segítség ez ellen — emberileg szólva — nincs. De orvosság van: Isten Igéje. Legyen orvosság a mi számunkra is: olvassuk el mégegyszer, nagyon alázatos szívvel a fent jelzett bibliai verset (Luk. 14:26) és próbáljuk megérteni azt a Szentlélek-Isten segítségével.

Sipos Géza.

921—1931. p. sz.

Körlevél

a nagytiszteletű esperes és lelkész urakhoz, az egyházközségek presbitériumaihoz, Nőszövetségekhez, Leányszövetségekhez, fiubibliakörökhöz, vasárnapi iskolákhoz, a külmissziói utazólelkész kinevezése tárgyában.

Egyházunk évek óta foglalkozik azzal a gondolattal, hogy a Krisztus missziói parancsának: Elmenvén tanítsatok minden népet! teljesítéséből, melyet már minden református egyház az egész világon végez, nekünk is ki kell vennünk részünket. Míg egyházi lapjainkban évek óta hangzik a felhívás e missziói felelősség megérzéséért, elénktárva azt a feladatot, melyet Isten nekünk is adott az olyan népek közötti szolgálatra, amelyek még az igazi evangéliumot nem ismerik, egyházunk tárgyalást folytatott külföldi testvéreinkkel, főképen a skót testvéregyházzal arra nézve, hogyan vehetne részt egyházunk is ebben a munkában. E tárgyalások, az ezeket kísérő óhajlásaink és imádságaink Isten kegyelméből lehetővé tették, hogy az első lépést megtehessek s Babos Sándor segédlelkészt egyelőre további intézkedésig a kül-

misszió utazó lelkészévé kineveztem. Feladata lesz, hogy a gyülekezetek és lelkészek meghívására a gyülekezetekben megjelenjék, ott a külmisszió kérdését ismertesse, az e célra rendezett istentiszteleteken, templomi ünnepélyeken és összejöveteleken szolgáljon s Isten Igéje hirdetésével egyházunknak e feladatára rámutasson.

Felkérem tehát egyházunk összes lelkipásztorait, Nőszövetségeit, Leányszövetségeit, bibliaköreit, vasárnapi iskoláit és minden olyan szervét, mely egyházunk e felelősségét érzi, hogy Babos Sándor aának, aki két évet már a bázeli missziói iskolában töltött s aki Isten akaratából ki van szemelve arra, hogy egyházunk első külmissziói munkása legyen, szolgálatait vegyék igénybe. Nevezett aa megjelenik minden gyülekezetben, ahová hívják. Látogatása alkalmával begyűlt jövedelem, vagy perselypénz neki adandó át nyugta ellenében s ő ez összeget egyházkerületi pénztárba fizeti be.

Mivel a Babos Sándor aa. fizetését a külmisszió céljára eddig begyűlt s ezután begyűlő adományokból fogjuk fedezni, felkérem azon egyházközségeket, leányszövetségeket, bibliaköröket, vasárnapi iskolákat, melyek azt eddig is tették, hogy ez áldott célra való adakozást tovább is gyakorolják s az így gyűjtött összegeket eddigi szerveik útján az egyházkerület külmissziói számlájára küldjék be.

Felkérem továbbá az egyházközségek lelkészeit, Nőszövetségeit, Leányszövetségeit, bibliakörök és vasárnapi iskolák vezetőit, hogy egyházunknak ezen kezdeményező lépését egy gyülekezeti istentisztelet alkalmá-

val egyházunk tagjai előtt, összejövetelen bibliórán, vasárnapi iskolai tanítás kapcsán ismertetve, a figyelmet erre hívják fel s egyházunk minden, a külmisszió munkája iránt érdeklődő tagját kérem, hogy munkájával, adományaival, imádságaival ne szűnjék meg

ez ügynek, Isten országa pogány népek közötti szolgálata nagy ügyének támogatására lenni.

Kolozsvárt, 1931 október hó 22.-én.

Dr. Makkai Sándor
püspök

Szemponatok az egyház mai hivatásának megítéléséhez.

A nagyváradi nagyhétre szánt declaráció. Irta: Dr. Nagy Sándor.

Egy idő óta mind több és több szónoklat hangzik el, több és több sort szánt könyvekbe, újságokba a toll, melyek a széles e világon mindenütt elömlő gazdasági, sőt már azt mondhatjuk, ebből eredő általános válság okait és megszüntetésének módjait és eszközeit kutatják.

Pedig egyszerű a kérdés.

Klasszikusan jelölte meg az okot jóelőre Madách, midőn azt mondja Miltiadesről

Van a léleknek egy erős szava,
A nagyvágy. A rabszolgában alszik,
Vagy szűk körben bűnné aljasul,
De vérevel táplálván a szabadság,
Nagygyá növeli mint polgár erényt.
Ez költ életre minden szép s nagyot,
De hogy ha túlerős, anyjára tör.
S küzd véle, míg elbukik egyikök.

A testvérgyilkos Káin óta ez a nagyravágyás húzódik meg az emberi lelkek titkos redőiben, s rendez onnan kitöréseket. Amíg nem szertelen, sok nemes eszmének, fényes alkotásnak képezi csiráját. Ezzel vonta uralmi körébe az ember fokozatosan előrehaladva az anyag világot. Leste el sok titkát a természetnek, alkotott gépeket, törekedett és vágyik mind több és több termelésre, mind nagyobb haszonra.

Az idők folyamán azonban, a szertelenségig vitt racionális termeléssel olyan túlerős lett, hogy ma már az ember került rabszolgaságába az anyagnak, urrá lett az ember felett a pénz ereje és küzd vele, válságok lavinájával árasztva el az emberiséget.

Anyjára tört a nagyravágyás, ez az ősi ösztön. Küzd vele. Míg egyik helyen százezrek az éhségtől pusztulnak el nyomában, másutt a felhalmozott élelmikészletek egy részének elpusztításával gondolják tartani az árakat. Elérkezett ahhoz a szinthez a tőkés termelési rend, antagonistája, az 5 éves gazdasági tervvel együtt, melynél ha lendülete nem kapja meg a mérséklő féket, elvérzik. De nem csak egyikük, hanem együtt mind a kettő.

Az ős ösztönből lelkedezett nagyravágy az alap oka minden válságnak.

Mi már most az a fék, mely az anyjára törő ösztön ezen iramát megállíthatja?

Hol van az a nap, melyről ugyancsak Madách mondja

... mint a vihar verőfényes napok közt,
Ki mondja azt vétkesebbnek, mert zajong,
Mint ezt, mivel éltetve melegít?

Ez is egyszerű és kézen fekvő.

A vallás, a rendületlen hit az Istenben, a keresztyén egyház tanításainak hű követe és mindenben szem előtt tartása.

Ez az éltető nap, melynek szeretetet sugárzó küllői megfékezhetik a zajongó vihart, s helyes irányba vezetve az emberi ősi ösztönöket, termékenyítő meleggel árasztják el a tikkadt földi mezőket, s megszüntetik a válságok számum szeleit akkor, amidőn a gazdasági élet törvényeinek ellenébe a lélek öntörvényeit állítják, s ezen keresztül követelik attól a szociális igazságokat a gazdasági organizmusok, a tőke és munka örök harcában.

Krisztus egyháza felette áll minden párt, irány, politikai vagy gazdasági rendszernek, hiszen az első pünkösd óta eltelt 2 évezred alatt mennyi különféle politikai és gazdasági rendszer látott napvilágot, s tűnt el nyomtalanul. Míg az egyház minden korban és helyzetben, alkalmas és alkalmatlan időben, betölteni igyekezett égi hivatását az evangelium hirdetésével.

És midőn ezt tette a multban, egyben teljesítette szociális misszióját is, a régi utakon, régi eszközökkel.

Ma pedig már új szántást kell szántani, a mai kor terhes rögéhez alkalmas porhanyító szerszámokkal munkálva.

A moreni szonda olthatatlan lánggal ontotta a föld mélyéből a világot elsepréssel fenyegető tüzet. A tudomány és nehéz milliók minden áldozata nem volt képes eloltani azt. Míg a közelmultban egy földcsúszamlás eloltotta.

Ilyen föld alatti tűz emészti egy idő óta a társadalom gyökereit, a ma világának minden talpalattnyi helyén. Válságok járnak nyomában mindenütt, s azok feltörő lángja festi vörösre sok helyen a látó határt, rávilágítva két hatalmas világ, a hit és a hitetlenség, létért folytatott nagy küzdelmére.

A szinte örültségig vitt racionalizálása a termelésnek nem gondoskodott arról, hogy racionalizálja a fogyasztást is, az országok egymás iránti féltékenysége általános bizalmi válsághoz vezetett: mindez a tömege-

ket ellenállhatatlan erővel ragadja a szélsőségek felé, mert a nyomor, nincstelenség, elkeseredés nagy elégedetlenséget keltett mindenfelé. Ezt az elégedetlenséget nem csak a társadalmi és termelési rend felborítására, de a hívőknek az egyháztól leendő kiragadására is fel akarja használni a hitetlen agitáció.

Ezt a láthatatlanul morajló tüzet érzi, dübörgését hallja az emberiség széles e világon.

Allambölcsek, közgazdászok, pénzügyi kapacitások, tudós professzorok állják körül a beteg ágyakat. Igyekeznek eloltani a társadalom kloakaájának hűnös és hűzös szondáját. Eredménytelenül. Hol itt, hol ott támad vészes kitörés, növekszik a munkanélküliség, s a kitörő és kitörésre váró vulkán szennyes áradattal akarja előnteni az egész világot.

Ha az egyház felismeri hivatottságát a szociális téren, ez újabb vízőzön még sem következhetik be, bár hova tovább sok jelenség mutat közeledésére: ez a szonda is ki fog aludni.

A világot fenyegető, ezt a szondát kioltó földcsúszamlás nem lehet más, mint az evangelium. Ettől fordult el az emberiség egy nagy csuszamlással, térjen vissza hozzá, kialudt a pokol tüze, megoldást nyer mindenféle válság.

A nagy Keresztelő annak idején elhangzott: „térjetelek meg“ felhívását, ma így formulázuk: „vissza a hit tanításaihoz.“

Új eszközökkel kezdett új szántást egyházunk, mert a régi eszközök és régi szántások elavultak akkor, midőn a belmisszió annyi és annyi ágát kezdte átvinni a gyakorlati életbe. Hiszen, ha ma felébrednének örök álmukból hitvalló őseink: ámulattal látnák ezt a sok-sok belmissziós elgondolást, melyek új eszközökként állítottak be az evangelium szolgálatába egyenesen abból a célból, hogy Isten minden teremtményének meg legyen az életlehetősége, amit ő nekik annak idején, még karddal kezükben is nehéz volt kivívni.

Egyházunk lelki egyházi jellegéből folyik annak felismerése, mikép a szociális kérdés, mint első sorban lelki kérdésben fel kell emelnie anyai szavát. Mi Krisztussal tartunk, mert kivüle nincs más üdvözítő. A modern megváltók inkább másokat akasztanak keresztre, önmagát még egy sem hagyta megfeszíttetni. Mikor körülöttünk minden inog és veszendőbe indul, az Egyház a mi szilárd alapunk, sziklánk, amelvet az Úr adott.

A hit prizmáján keresztül szemléljük ezért az élet minden szociális problémáját, s így meglátjuk, hogy a lélek emelkedettsége és tisztasága szabja meg az ember értékét, nem a társadalmi állás, vagy vagyoni helyzete.

A léleknek ezt az emelkedettségét és tisztaságát életre hívni első feladata ezért a belmissziói munkáknak, s az egy Istenhez emelt lelkek előtt feltűnnek aztán az életlehetőségek és a boldogulás feltételei.

Hogy pedig ezen nagy feladatainak megfelelhessen a belmissziós munka, mindenek előtt elodázhatatlanul szükséges a magunk számba vétele.

Állíttassék össze egy református kateder. Milyen erőt képvisel Romániában az 1 millió körüli lelket számláló reformátusság, milyenek szellemi, erkölcsi kincsei, mik az egyetemes és egyénekenkénti sérelmei.

Ezen és ezek körébe tartozó adatok birtokában tudunk nyomatékkal fellépni az állammal szemben egyházunk segélyezése és iskoláink joga tekintetében, szervezhetjük meg a református társadalmat a foglalkozások és élethivatások minden ágában; vehetjük helyes irányú munkába ifjúságunk nevelését, amire, hogy égető szükség van, mutatja, mikép a háború utáni bolsevizmus leginkább ezek soraiból rekrutálódik; állíthatjuk be a sok-sok munka-mezőre a református férfiakat is, akiknek részvétele nélkül csak fél munka lenne végezhető.

A protestáns egyházakban mind jobban érvényesülő szociális gondolat és tevékenység annak a jézusi és evangéliumi gondolatnak jegyéből támadt, amit a mustármagnak és a kovásznak végtelenül egyszerű és mélységesen igaz jézusi példázata fejez ki. A testvériségnek őskeresztyén gondolata az, ami ezen evangéliumi szociálizmusnak alapja és egy egész külön világot teremt a templomok körül, hol édes anyai otthont talál társadalom és vagyoni különbség nélkül mindenki.

A rászorultakon segítség forrása az a mély és őszinte felelősségérzet, az az evangéliumi gondolat, mely szerint mindent, amink van, csak sáfárkodásra kaptuk Istentől, tehát szolgálnunk kell vele.

Egyházunknak ezen szociális nagy hivatását részletekre kiterjeszkedve tárgyaltuk nagyhetünk. Adja a Jó Isten, hogy az előadásokban felvetett sok nemes idea váljék is valóra.

Most pedig — engedtessek meg, — hogy az elhangzottak és elmondottak eredőjeként a Királyhágó melléki egyházkerület nevében előterjesszem a következő **deklarációt**.

A romániai református egyház VIII-ik nagyhetére összeseregletteknek Nagyváradon 1931. október 4-én tartott nagygyűlése, a szent lélek sugallatát követve, mindenek előtt azon szilárd meggyőződésének ad kifejezést, hogy a vallás gyakorlatának szabadsága, s ennek keretében híveinek anyanyelvükön történő szabad iskolázása, velünk született és Isten által adott jog, melynek legcsekélyebb korlátozása is nem csak a

szentírásba, de az állampolgárokat megillető emberi jogok teljességébe, sőt egyenesen az állam jól felfogott érdekeibe ütközik.

Ugyanazért minden törvényes eszközt igénybe kíván venni a jövőben is abban az irányban, hogy amidőn hűveink vér és pénzbeli adózással testvériesen kiveszik részüket az ország fentartásából és amidőn református hitűkből, őseiktől örökölt édes anyanyelvük szépségeiből, történelmi tradícióikból életre fakadt összes kultúr értékeit, s minden hűségüket oda teszik a hon zsámolyára: mindezek ellenértékeként szün-jék meg az állam részéről a református egyház másodrendű egyházként történő kezelése, szünjék meg mind az a sok fájó korlátozás, melyeket egyházunk segélyezése és hitvallásos iskoláink körüli bánásmód terén oly szomorúan kell még mindig tapasztal-nunk.

És amidőn ezen jogos követelményt hangsúlyozottan állítja az élre, ezzel is csak azon tudatának kíván súlyt adni, mely szerint az evangelium tanításai és a társadalmi rétegződésben magukat kiélő általános emberi jogok és köteleességek folyamányaként, emelt fővel ismeri fel felelősségét az idők jeleiből, a társadalmi osztályok nyugtalanságából, e világon előmlő nyomor enyhítése körül.

Minden hatalom és minden dicsőség egyedül Istené, most és mind örökké.

Egyetlen téren, tehát itt sem harcolhatunk ezért eredménnyel másként, csakis ő vele és szent Fia tanításain keresztül az ő országának szolgálásával, mint az igaz keresztyén ember örökké szem előtt lebegő, mindezekben végső céljával.

A multból átmentett születési, rangbeli, foglalkozásbeli előítéletekből fakadó társadalmi különbségek inkvizíciós kizáró eszközeit váltsa fel a krisztusi élet, mellyel minden ember testvérünk számára teremtsük meg az anyagi egzisztencia biztosítékait.

Hogy ez eléressék, az egyház mint lelki közösség, igazi édes anyaként veszi fel csesett gyermekei gondját, s kívánja egyesíteni minden gyermekét olyan igyekezettel, hogy megtalálja mind a maga munkáját és annak ellenértékét.

Innen folyólag a gazdasági rendszerek, a tőke és munka harcában követeljük, hogy uralkodjék az evangelium szelleme. Nem tartjuk keresztyén nemzetekhez méltónak a kizsákmányolást, a nemzetek s társadalmi osztályok közötti gyűlölködést.

Értsék meg a hatalmasok, hallják meg a vagyonban dűskálók, érezze meg az intelligencia az írás szótát: az a hatalom, az a vagyon, az az intellektuálitás csak sáfarkodásra bízott kezükre a Teremtő által, állít-

sák azt az emberiség szolgálatába, nem pedig embertársaik elnyomására és sanyargatására.

Hallják meg az elnyomottak, hogy sanyargatásuk fáj az egyháznak, a minden gyermekét szerető anyának és ünnepélyesen emeli fel az ellen tiltakozó szavát.

De épen ez okokból itéli el egyházunk a világot újabb vízözönként szennyes áradattal előnteni akaró bolsevizmust is, s annak sátáni hatalmával szemben harcra és imádkozásra buzdít minden keresztyént és reformátust.

Világosan ismeri fel egyházunk azt ezen mesterkedésekben, hogy a súlyos válságokkal küzdő társadalmi osztályok egymás ellen úszítása nyomán, nemcsak emberi élet és anyagi értékek mérhetetlen pusztulása, hanem kietlen pusztaság támad a lélekben is, s ez a bűn sem maradna büntetés nélkül, már pedig ez a bűnhődés a végső katasztrófát hívná ki az emberiségre.

Mindezekből folyólag elodázhatlanul szükségesnek tartja a romániai magyar református VIII-ik nagyhétre összejött hívő seregünk: a már beindított belmissziói munka hathatós és az élet minden ágára kiterjedő gyökeres folytatását, úgy a gyülekezeti diakonia megszervezését. Nem feledvén szem elől különösen az ifjúság nevelésének munkába vételét, jól tudva, mikép az egyház az ifjúságban, mint jövő tagjaiban él örök életet.

Ezekben látja azt az erőt, mely az egyház tagjait, a bizonytalan jelennel szemben Istenben való megnyugvás és bizalomra indítja.

Hogy pedig minden fokozott mértékben keresztül vihető is legyen, parancsoló követelménynek tekinti a református kataszter elkészítését, ami, mint alap megmutassa, hányan vagyunk, mi fáj hűveinknek egyenként, milyen erőt és súlyt jelent a magyar reformátusság Romániában, s általában minők társadalmi, anyagi, szellemi kincseink, erőforrásaink, mert csak mindezek ismeretében építhető ki egyházunk existenciális szervezkedése.

Végezetül úgy belmisszió, mint a diakonia mezején elismeréssel emlékezik meg nagygyűlésünk a nőszövetségek és általában a nők munkájáról.

E sokaldolú munkamező nem nélkülözheti azonban a férfiak egyházas lelkiületét sem. Hiszen a „szerecsd felebarátodat“ ezekhez is szóló intelem.

Ünnepélyesen jelenti ki ezért nagygyűlésünk, hogy az egyház szociális szervezkedésének életmentő munkájában tevékeny részvételt, egyházunk valamennyi tagja Isten és emberek iránti szent köteletségének fogja tekinteni.

Az iskolai kirándulások.

Fontosságát, nélkülözhetetlenségét eléggé méltatják a pedagógiai szaklapok. A tanuló ifjúság egy-egy nagy, több napos kiránduláson színté az életben keresi fel bizonyos formájában, azokat, amiket könyvből tanult, sőt megismeri sokszor azokat a mély problémákat, a jövődő kulcsait is, amit az iskolában nem volt alkalmá megtanulni. Hogy egy kirándulást hogyan lehet Istennek tetsző munkának ajánlani, ahol a megtett út nemcsak a résztvevőknek, hanem a vendéglátóknak is felejthetetlen, drága emlék, jóra való biztatás marad, arról a székelyudvarhelyi református tanítónőképző intézet mutatott követésre való példát az ideális, biztos és alapos megszervezettségével.

Az első útjának iránya a következő volt: Segesvár, Medgyes, Vizakna, Szeben, Vöröstorony, Pitești, Bukarest, Constanța, Mániaia, Techirgiol, Ploiești, Sinaia, Brassó és Fehéregyháza. Az időtartam 12 nap; utazás, fürdőjegy, hajójegy, szállás, élelmézés egyezer leuba került. A második útja, amelyet az 1931. isk. év végén tett meg, a következő útvonalon ment végbe: Tövis, Piski, Vajdahunyad, Petrozsény, Szurduk, Lupény, Hátszeg, Szármizegetuza, Lugos, Orsova, Adakaleh, Kazán, Turnu-Severin, Resica, Temesvár, Arad, Déva és Gyulafehérvár; szintén egyezer leu összköltségbe került, amit a növények részint szeptembertől kezdve összegyűjtöttek, részint pályadíjaikból fedezték. A kirándulást külön vasuti kocsiban tette meg a csoport, amikor a vagon szükség esetén hálókocsivá is tudta átalakítani. A minisztériumokból jól előre megszerezte az intézet az engedélyt és az 50 %-os vasuti kedvezményt külön III. oszt. rezervált kocsival. Vittek magukkal egy fegyelmzett szervezettséget, anélkül nem lehet kirándulás. Volt egy fő- és egy alparancsnok. Az összes résztvevők a következő csoportokra voltak beosztva: 1. Felügyelők, parancsnokok. 2. Jegyzők, akik minden eseményt leírtak, leveleztek, táviratoztak s a végén az intézet részére leírták az egész kirándulást. (Irodalmat kedvelő növendékek.) 3. Gyűjtők csoportja, akik gyűjtöttek ásványt, növényt, bogarat, csigát és különböző kollekciót a gyáraktól és üzemeiktől az intézet számára. (Szemfüles növendékek.) 4. Beszerzők, akik az élelmet vették, gondoskodva minden napról az ötszöri étkezésre. (Nyelveket tudó, ügyes tanulók.) 5. Szakácsok, akik esetleg megfőzték a táplálékot. (Teljes konyhafelszerelést vittek magukkal.) 6. Szálláskészítők csoportja, akik felülvizsgálták a szállást és beosztották a hálólhelyeket. Minden résztvevő evőfelszerelést és hálólfelszerelést hozott két csomagban rendezve. A könnyű csomagban a toalett és a fürdőruha

tartozott, míg szükség eselén pokrócot, hegedűt, kispárnát stb. is magukkal vitték. Kézi gyógyszerárt tartott magánál a parancsnok, aminek sok hasznát vették útközben. A kirándulást jól előre a felkeresendő városok lelkipásztoraival és nőszövetségével részletesen lelevelezte az intézet és megállapodtak a részletes programban. Nagyon sok helyen teljesen díjtalanul látták el a kirándulókat, nemes példát adva a jövődő tanítónőknek, miképen kell nekik is cselekedniök. A kiránduló csapat dalárdát és műsort szervezett. Több helyen nivós estélyt is adott (Bukarest, Ploiești, Brassó, Déva, Resicza, Hátszeg stb.). A jövedelem egyrészt a kirándulók, másrészt a nőszövetség haszna volt. Így pl. Vizaknán az istenházába bevezették a villanyt a jövedelemből. A kirándulók sok helyt kedves, magyaros, székely kézimunkákkal lepték meg a vendégszeretőket. A ploiești ref. anyaszentegyház úrvacsoraasztalára egy szép tulipános kendőt hímeztek. Hatalmas fehér rózsakoszorúval felejthetetlen ünnepélyt rendeztek a fehéregyházi Petőfi-emléknél. Istennek legyen hála, hogy ezeket a kirándulásokat eddig teljes és fényes sikerrel rendezte meg a székelyudvarhelyi református tanítónőképző intézet! Követésre méltó, nemes példa, ahol az anyaszentegyház és iskola boldog találkozózn imádkozni tud egymásért!

Keresztyén kritika

Ne quid nimis. — Ez a latin jelszó azt jelenti, hogy „semmit sem szerfelett!” vagy szabadabban fordítva: „ne túlozzunk!”. A lapos közészerű erkölcsi gondolkozásnak ez a jelszava jut eszünkbe, amikor a szociális kérdésnek, különösen egyházi lapjainkban való tárgyalására gondolunk. Kétségtelen, hogy a szociális kérdés egyházunk lelkiismeretének ma egyik legfontosabb kérdése, de még mindig nem létkérdése. *Ma a legfontosabb*, de az egyház munkáját tekintve, *nem a legdöntőbb* kérdése. A gyomor az embernek a *legfontosabb* szerve, de ebből *nem* következik, hogy a *legértékesebb* is lenne. — Az egyházi sajtóban ujabban olyan hangokat hallunk és olyan elragadtatásokkal találkozunk, amelyek kész veszedelmet jelentenek. A magyar ember szereti általában elragadtatni magát és szeret elragadtatásában túllőni a célon. Ezek a sorok figyelmeztetést jelentenek, memento-t szeretnének kiáltani, hogy vigyázzunk, *törődjünk, foglalkozunk sokat a szociális gyógyítás útjaival és módjával, de ne feledjük el, hogy az egyház a*

szociális kérdésnek még mindig azzal tesz nagy szolgálatot, ha elsősorban az Ige fegyverével harcol. Ne felejtjük el, a szociális tusakodás nagy napjaiban, hogy az ember az ő minőségével hozta nagyon messzeeső kiindulási pont-ról ezeket a viszonyokat. Az emberi szellem minőségét pedig a bűn határozza meg, a bűn-nél szemben pedig csak egy fegyver van: az Ige, az Isten Igéje és ismét csak az Isten tulajdon Igéje.

T. S.

Az egyházi könyöradomány-gyűjtés. Ki ne ismerné azokat a könyöradomány-gyűjtő könyvvel házaló falusi embereket, akik építendő templomok javára gyűjtenek? Mi, kolozsváriak jól ismrejük ezt a típust, hiszen naponként találkozunk vele. A nemes cél érdekében, a szent cél jelszava alatt állandóan zaklatnak. És mi, akármilyen nehéz anyagi viszonyok között is élünk és akármilyen gyakran is kopogtatnak be ajtóinkon, még mindig adunk. — Én azonban be kell vallanom, hogy amióta bepillantottam ezeknek a házaló gyűjtőknek a kártyáiba, szégyenkezve és nem szívesen adok. Szégyenkezem akkor különösen, amikor saját hűveink közül kerülnek ezek a „vállalkozók”. Szégyenkezem, amikor a református egyháztagok indulnak meg ilyen könyvekkel más felekezetű templomokra gyűjteni, mert ezeknél különösen kiütöközik „az üzleti szellem”. De

azt is szégyenlem, hogy a saját templomaink építésére való gyűjtést nem tudjuk megszervezni egyetemesen úgy, hogy a „vállalkozó” gyűjtő üzleti hasznát is a nemes célra fordíthatnók. És nem is szívesen adok, amikor tudom, hogy a kiváltott könyöradománygyűjtő könyveket vagy általányösszegért veszik meg és akkor ezért igyekeznek az illetők minél többet kicsikarni a jóindulatú emberektől, hogy minél nagyobb haszonnal zárhassák vállalkozásukat, vagy pedig 40—50%-os részesedéssel és így is ugyanazok a lelki motívumok hajtják „a nemes cél érdekében fáradozókat”. Nem szívesen adok, amikor tudom, hogy amit adok, az csak nagyon kis hányadában épül bele egy templomba, vagy egy iskolába. Ismerem a kérdés gyakorlati nehézségét, de nem tudom belátni egyetemes rendezésének lehetőségét. Azt ndítványozom, hogy ne adjunk ki több ilyen gyűjtő könyvet, ellenben minden szükségessé vált építkezésre indítsunk vagy alkalmi gyűjtést, vagy pedig ajánljunk fel évente, az építendő templomokra, iskolákra és más egyházi középületekre bizonyos általány összeget. Ez az illető egyházközségeknek is biztosabb, az adományozóknak pedig könnyebb és megnyugtatóbb, egyházunkat pedig megmentjük csomó szegénytől, amit a gyűjtők szerezhetnek és szereznek naponként.

T. S.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Dr. Dávid György: Az erdélyi református egyházközség XVII. századbeli képe. Marosvásárhely, 1931. Nyolcadrét 96 lap.

Dávid György rendkívül érdekes és tanulmányos képet fest arról, hogy milyen volt általában az erdélyi református egyházközségi élet a XVII. században. Bemutatja a gyülekezeti igazgatást, a hitéletet, az iskolaügyet és a vagyoni ügyeket. A kép, amelyet felmutat általános, azonban minden állítását egyes egyházközségek konkrét adataival bizonyítja és alapozza meg. — Stílusában vannak pongyolaságok és sok gondatlanság, azonban, amit mond azt értelmesen és meggyőzően mondja el. Minden olvasónknak ajánljuk figyelmébe.

Dr. Kristóf György: Kritikai szempontok az erdélyi irodalmi életben, Kolozsvár, Minerva, 1931. 125 oldal. Öt nagyobb lélkzetű tanulmányt foglal magában, és pedig: Transilvanizmus, Az erdélyiség irodalmi vonatkozásai, Szabad kritika, Az esztétika nemzetközi problémái és Tíz év az erdélyi magyarság irodalmi életéből. Mind életbevágó fontos kérdések, amelyekben épen „kritikai szempontok”-ra lenne szüksége annak a magyar intelligenciának, amelyik erdélyi irodalmi életünkben

tevékeny érdeklődést tanúsít. Kristóf György úgy is mint irodalomtörténész és úgy is mint esztéta különösen arra hivatott, hogy ezeket a szempontokat megadja. A dolgozatok alapos és gondos kutatás tárgyává teszik a fent jelzett problémákat. Meg kell azonban azt is állapítanunk, hogy első megjelenésük óta frissességükből sokat veszítettek és így könyvbe összegyűjtve, épen azért mert keletkezésük idejének a szituációját nagyon is magukon viselik, — ma már nem hatnak olyan elevenen, mint annak idején hatottak. Különben is Kristóf Györgytől, a sok részletkutatás után, mert hivatottnak tartjuk, ma már valami szisztematikus egészet várunk az erd. magyar irodalomtörténet terén.

Beküldött könyvek, amelyeknek ismertetésére a következő számainkban visszatérünk:

Buday Árpád: Dacia superior egyeteme. Bpest, 1931.

Dr. Jancsó Benedek: Erdély története. Kvár, 1931.

Cs. Lázár László: Isten és ember. Bpest, 1931.

Dr. Varga Bálint: Marot Kelemen. Bpest, 1931.

Dr. Kristóf György: Tudományművelés kollegiumainkban. Kvár, 1931.

Dr. Lampérth Géza: A pápai református főiskola története. Pápa, 1931.

Theologiai tanulmányok. A pápai református főiskola négyszázéves jubileumi ünnepére irták és kiadták: A pápai református theologiai akadémiai tanárok. Pápa, 1931.

A tiszai evangélikus egyházkerület folyó évi szeptember 4-én tartotta meg rendes évi közgyűlését, Miskolcon, dr. Geduly Henrik, a kerület püspökének húszéves főpásztori jubileumával összekapcsolva. A jubiláns püspök ez alkalommal évi jelentésében többek között kitért az egyház és az állam viszonyára is. Az állam részéről, — mondja a jelentés — az egyes kormányhatóságokkal való érintkezés viszonylatában jóindulatú figyelmet azonban törvényen alapuló igényeink kielégítése körül, a gazdasági és pénzügyi helyzetből folyó fájdalmas korlátozásokat tapasztaltunk. Egyházaink és intézményeink fenntartása már a válság minden összeomlással fenyegető jeleit kezdi mutatni. Úgy tetszik nekünk, hogy a világ e katasztrófális gazdasági pénzügyi helyzetét a II. és XCIV. zsoltár intelmeinek és az evangéliumi etikának világában úgy kell felfognunk, mint isteni büntetést, amellyel a Gondviselés ura sújt le az önző érdekekért egymásnak a gyűlölség és irigység szellemében nekirontó nemzetekre. Tehát isteni újmutatás ez, hogy nem az anyagi javak, a rideg üzleti és gazdasági előnyök az arany, a pénz, a mammon érdekek egyoldalú halmozásában és könyörtelen szolgálatában van az emberiség boldogulásának békés, nyugalmas fejlődésének a záloga, de inkább az erkölcsi javak keresésében és eként az örök isteni kijelentés engedelmes követésében. Az emberiség történelmének egyetlen korszaka se igazolta annyira az örök evangéliumi igazságok fensőbbiségét az egyoldalú anyagi gondolkodás mód felett, mint épen korunk eme szörnyű anyagi, gazdasági válsága. De éppen ezért kellene belátni a kormányoknak, törvényhozásnak, hogy valamit mégis csak tenni kellene a néperkölcös legerősebben tartó oszlopainak, a történelmi egyházaknak, főként az anyagilag gyenge protestáns egyházaknak az erősítésére, nehogy azok megrendülésével helyrehozhatlan károkat szenvedjen az államnak jelenlegi társadalmi szerkezete is.

Jugoszláviában a kilencgyermekes család-
apák semminemű adót nem fizetnek.

Dayton O. (Amerika) Nőegylet elhatározta, hogy tagjai részére egyenruhát készítet, amelynek viselése a tagok részére mindig kötelező lesz akkor, amikor valahol hivatalosan jelennek meg.

A vinnipeg-i (Kanada) református egyház fényes ünnepségek keretében ünnepelte meg fennállásának 25 éves jubileumát.

A michigani egyetem ásatásokat végeztet Názaretben. Hosszú munka után az ásatások most érdekes eredménnyel jártak, amennyiben Názaret város közvetlen közelében régi római színház maradványaira bukkantak. A színház Saphoris római városban állott, teljesen kőből épült és több mint háromezer ember befogadására volt alkalmas.

Magyarországon a középiskolákban az eddigi tatarozási és fenntartási járulékokon kívül, — a közoktatásügyi miniszter legújabb rendeletével, — a most kezdődő tanév fűtőanyagának beszerzése céljából, külön még 4 pengő pótdíj beszédése is elrendeltetett.

A Református Figyelő Társaság Balatonalmádin kétnapos „csendes elmélyedésre” gyűjtötte össze kálvinista hittestvéreinket, folyó évi szeptember 12–13 napjaira. A konferencián dr. Ravasz László református püspök nagyobb szabású előadást tartott, amelyben a mai gazdasági világ válsággal foglalkozott s a többek között a következőket mondotta: „A hitetlen kapitalizmus és a hitetlen kommunizmus retentő harcából nem lehet másképen kijutni, csak a reformáció által vallott és hirdetett evangéliumi alapon. A mai nagy világkrízisnek csak a puritánizmus lehet megoldása”. A püspök előadása után Viktor János budapesti theol. tanár a materializmus haldoklásáról beszélt és azt állapította meg, hogy az elfáradt, öregedett materializmus visszahúzódik, a gyáruk bezárnak, a munkások kenyéértelenné válnak és a tőke nem veszi észre, hogy ő maga is tönkre megy, ha elzárja maga elől a megújulás életszelét. Az előadásokat hozzászólások követték, amelyek után Ravasz László püspök a konferencia záró gyűlésén, a következő összefoglaló határozatot deklarálta:

Az együtt töltött két nap eredményét összefoglalva megállapítja a konferencia, hogy ezzel a gyűléssel a magyar református intelligencia felelősségének tudatára ébredt. Lezáródott az a korszak, amelyben a tudomány, az intelligencia, a műveltség akadályozta a hitet és elérkezett az az idő, amelyben a hit számára szárny és lendítő erő minden tudás, műveltség és intelligencia. A magyar református intelligencia kéri részét az egyházi ébredés nagy művéből.

Ünnepélyesen átérezzük szolidaritásunkat Egyházunk minden rendű és rangú tagjával. A magyar falu népével a gazdával, a tipikus magyar presbiterekkel. Szeretettel gondolunk a magyar munkásra, a szervezettekre és szervezeten kívüliekre. Vágyakozunk egy olyan korszak után, amelyben a magyar munkásság öntudatosan és határozottan elfoglalja a maga helyét a magyar református egyház hivatott munkásai között hite, áldozata és példaadása alapján.

Egyházunkkal szemben felállítjuk azt az igényt, hogy legyen igazán egyház. Fájdalommal látjuk, hogy eddig sokszor lényegén kívül eső funkciókat végzett s e világ szerinti közhasznúsággal igyekezett magát igazolni. Az egyházat egyedül Isten Igéje igazolja. A mai kor tekintély után kiált. Kívánjuk Egyházunktól, hogy képviselje az Isten szuverénitását szóban és hallgatásban, hitben és engedelmisségben.

A magyar református intelligens ember erre felajánlja önmagát, családját és közszolgálatát. Végét akarja vetni a lelki élet kettős-ségének, mely a vasárnapi istentiszteleti formák között keresztyén, de a hétköznap gyakorlati életében pogány. Ugyanehez a munkához sürgősen megnyerni kívánja Egyházunk ifjúságát és asszony társadalmát.

Tiltakozik a konferencia minden olyan kísérlet ellen, amely ezt az összefogott valamely mozgalomnak, pártoknak, irányzatoknak, egyesületeknek akarna kisajátítani és ellenségeskedést akarna vele kezdeni. Ily nagy kérdésekben meg kell szünnie a partikularizmus minden fajtájának. Ezt a mozgalmat magyar református egyházunk egységes tavaszi levegőjének kívánjuk tekinteni, amelyhez mindenkinek joga van és benne a magyar református intelligenciának az éltető napsugár előtt való hálás és engedelmes meghajlását látjuk, amelyből senki sem zárható ki.

Szászországban az idén kísérletet tettek a termőföld melegítésére. A kísérlet minden várakozást felül múlt. Bebizonyosodott, hogy a virágzás sokkal hamarabb megindul és évenként egy aratással többet érnek el. A fűtőkábeleket a föld alá helyezik, az üvegház beton-alapjára.

Franciaországban az 1930-as statisztika egy millió 520.000 autót mutat ki. Így tehát minden 27-ik emberre egy autó jut. Amerika és Anglia után Franciaország ezzel a harmadik helyet foglalja el az autó statisztikában.

Moszkvai híradás szerint az orosz ateisták nemzetközi ateista kongresszust szándékoznak összehívni novemberre Prágába. A prágai előkészítő lépések már megtörténtek; így nyilvánosságra került a kongresszus ügyrendje, melynek több pontjai közé felvették a vallások elleni fokozott küzdelem tervét és az ateista gondolkodás propagálását a gyermekek között. A cseh kormány a kongresszus megtartása elé nem szándékozik akadályokat gördíteni.

A budapesti skót misszió folyó évi szeptember 20-án ünnepelte meg 90 éves fennállását a misszió Vörösmarty utcai nagytermében. A jubiláris ünnepélyen Rew. W. Beveridge, a misszió vezetője, dr. Némethy Károly főgondnok, dr. Raffay Sándor ev. püspök és dr. Ravasz László református püspök tartottak előadást.

Az élesdi református egyház ugyanannal épített kultúrházát folyó évi augusztus 30-án avatták fel, a szomszédos ref. gyülekezetek tagjainak élénk részvétele mellett.

A bihari református egyházközség folyó évi szeptember 13-án tartotta meg templomszentelési ünnepélyét. Ugyanis az ottani ref. Nőszövetség odaadó, fáradságot nem ismerő munkássága révén az 1802-ben épült templomot ugyanannal renováltatták, a templom berendezési tárgyival együtt és az urasztala mellé még egy díszes keresztelő medencét is csináltattak.

A kecskeméti református jogakadémia f. évi szeptember 29-én, — a tanév megnyitással kapcsolatban, — ünnepelte fennállásának századik évfordulóját.

A pápai főiskola 400 éves jubileuma alkalmából emlékermet veretett melynek egyik oldalán a főiskola épülete és címere látható a felírással: Quattuor Saeculis Feliciter Peractis MDXXXI—MDCXXXI. A hátlaapon három ifjú áll, kik közül az egyik imádkozik, a másik kardjára téve kezét, esküszik, a harmadik kezében tartott könyvből tanul jelképezve a Dei, Patriae, Scientiae köriratot. Az emlékérem még kapható a főiskola Igazgatóságánál.

A debreczenben folyó évi augusztus hó 30-án megtartott Országos Református Presbiteri Szövetség nagygyűlésén, — melyen 2000-nél több presbiter jelent meg; — az alábbi deklarációk fogadtattak el:

A IV. Országos Presbiteri Kongresszus keresztyéni alázattal megismeri az idők jeleiből, a világ népeinek háborgásából, a társadalmi osztályok nyugtalanságából, a Krisztus egyháza és az egész keresztyén civilizáció ellen feltámadt gyűlöletből, hogy az egész civilizált világ emberisége s a keresztyénség által nevelt országok nagy ítélet alatt vannak. A földi javakkal és hatalommal való hitetlen sáfarkodás megmérgezte az egész emberiség lelkét, csaknem a bellum omnium contra omnes zür-zavara s a rémület üli meg a világot, hogy mi lesz a kimenetele ennek a gazdasági harcnak.

A református keresztyén ember törhetetlen hitével valljuk, hogy Isten győz, övé a ha-

talom és dicsőség, azért nem akarunk ellene, hanem Vele harcolni. Ünnepelesen kijelentjük, hogy az enyém és tied kérdése e nagy démoni harcában, a termelés és fogyasztás, a föld javainak birása és élvezete kérdésében a Szentírás örök és megmásíthatatlan kijelentése szerint a magántulajdon elve alapján állva valljuk, hogy minden földi vagyon sáfárságra adatott az ember kezére, amelyről Istennek számol be, de a gonosz sáfarkodásért már itt e földön is eléri a büntetés.

Kinyilatkoztatjuk azért, hogy sem az istentelen pénz, sem az istentelen munka, sem a hitetlen trösztök, sem a hitetlen szakszervezetek nem tudják meghozni a kibontakozást, csak az osztálygyűlöletet növelik és a világ katasztrófáját és Isten igazságos ítéletét siettetik. Az emberiség legszentebb javai megtartásáért, fiaink és fiaink fiai boldogságára üzeni a presbiteri nagygyűlés mindenknek: Béküljetek meg Istennel!

Üzeni a dúsgazdagnag, állítsa vagyonát az emberiség boldogulása szolgálatába, mert küszöbén Lázárok fetrengenek. Üzeni a nagy és közöbirtoknak, hogy karolja fel egészséges telepités és munkaalkalom nyújtásával a szegény, de dolgozó, erős milliókat. Üzeni a kisbirtoknak, a sem nagy gazdasággal, sem nagy szegénységgel megáldott magyar kisgazdának, ne nézze le a nincstelen. Üzeni az intelligenciának, a nemzet gerincének és velejének, hogy jelen szűkölködésében tartsa meg erkölcsi függetlenségét s keresztyén hitét őrizze meg, mert a hitét vesztett vezető hitelét és tekintetét vesztett bukott vezér lesz s a nemzet romlása fakad belőle.

Üzeni az ipari és földmunkásnak, hogy jogtalan elnyomása és igaztalan kizsákmányolása ellen a Krisztus egyháza felemeli hangosan szavát, mert Krisztus mindig az ártatlan erőtelének pártján van, de aki az istentelenekhez pártol, az istentelenekkel vész el. Üzeni a nagytőkéknek, hogy Isten igéje csak túri és nem rendeli a kamat és járadék uralmát s ez sohasem mehet a verejtékező munka megrövidítéséig és kizsákmányolásáig, mert méltó a munkás a maga jutalmára. A szívtelen a szociális érzék hiján levő bankokrácia, a nemzeti élet romboló tűzfészke, míg haza és vallásérköles ideálaitól áthatott tőke, a nemzeti élet egyik legáldásosabb elősegítő eszköze.

Üzeni mindenkinek: mit használ valakinek, ha az egész világot megnyeri is, a lelkiekben pedig kárt vall?!...

A IV. Presbiteri Kongresszus megdöbbenéssel állapítja meg, hogy közel kétmillió magyar, köztük mintegy negyedmillió református keresztyén lélek él szétszórva az egész világon, néhol többen, néhol kisebb rajokban. Nem mint pelyva, melyet szét fú a szél, hanem, mint drága búzaszem szóródott szét külföldre ez a sok magyar élet. Idegenbe mentek, hogy a munkanélküliségben ne bénuljon meg erős karjuk. A IV. Presbiteri Kongresszus, megbízásra, szeretettel és szent felelősséggel gondolt idegenbe szakadt véreire, fülét kinyitja segítségkiáltásukra, s mint a magyar református egyház külmisziói munkájának egyik ágát tekinti az ő lelki gondozásukat. Kéri a magyar államot, hogy ehhez a nagy, magyar életet, magyar sorsot és magyar jövődőt, magyar presztizst védő és mentő missziókhöz járuljon hozzá anyagi támogatásával. Lelki munkást és fegyverzetet, szívet és szeretet ad az Országos Presbiteri Szövetség, csak anyagi segítséget kér, amellyel tengeren innen és tengeren túl élő testvéreit felkereshesse.